

של כסף, כי יש מי שנוח לו כסף, ויש מי שנוח לו רק בזהב, והיא נוח לה רק בכסף.

ומר – רבי שמעון – סבר: מראה מקום היא לו, ואינה מקפדת אם יתן לבסוף הבעל דינר של זהב.

ודקשיא: **מאי "נמצא"**, שהרי מתחילה קידשה האיש כדינר אחר מכפי רצונה?!

לא תיקשי, כי הכא במאי עסקינן, בכגון דהוה הדינר כשמסרו הבעל לשליח – **קא צייר בבליטא** [צרור בסמרטוט], וכשפתחוהו נודע שלא היה הדינר כפי שדובר. (7)

אמר אביי:

רבי שמעון, ורבן שמעון בן גמליאל, ורבי אלעזר, כולהו פבירא להו: האומר לשלוחו לעשות לו איזה דבר באופן קל, והלך

השליח ועשה לו בדבר כבד, שאין זה שינוי, כי לא הקפיד המשלח שיעשה לו בדבר הקל, אלא **"מראה מקום הוא לו"**, להקל לו בשליחותו אם כבד עליו לעשותו בענין אחר!

רבי שמעון שהוא סובר כן, היינו **הא דאמרן** במשנתנו, שהאשה מקודשת, כששלחה את השליח לקבלת דינר כסף לקידושין, וקיבל דינר של זהב.

רבן שמעון בן גמליאל שהוא סובר "מראה מקום הוא לו", הוא מהא **דתנן** במסכת בבא בתרא:

תיקנו חכמים שיגרשו הכהנים בגט מיוחד מט-א שיש טורח בעשייתו, והוא נקרא "גט מקושר";⁽¹⁾ וכל זה הוא עיקר התקנה, אבל מאחר שתיקנו כן, יש שני סוגי גיטין אפילו לישראל שיכול לעשות גט פשוט או גט מקושר, ואפילו בשטרי חוב יש שתי סוגי

חלוקים בשליח, ולא פירשה שלא נחלק רבי שמעון אלא בעני ועשיר, צריך לומר דמשמע לגמרא שעל כל שלשת האופנים שנשנו במשנה נחלק רבי שמעון, ובשני האופנים הראשונים אי אפשר לפרש כפשוטו משום קושיית הגמרא, ולכן צריכים לומר שבאופנים הראשונים נחלק באופן שהיה זה על ידי שליח, וכדמפרש בגמרא.

1. והטעם שתיקנו חכמים כן, הוא משום שפעמים כועסים הכהנים ומגרשים את נשותיהם, ואחר כך מתחרטים הם, ושוב אינם יכולים להחזיר את נשותיהם, שהכהן אסור בגרושה; ולכן תיקנו חכמים "גט מקושר" שיש טורח בעשייתו, ובזמן זה פעמים שמתיישבת דעת הכהנים מכעסם, ושוב אינם מגרשים.

שכתב: "אם אינך יכול להלוות לי דינר של זהב, הלוויני דינר של כסף", שאם נתן השליח דינר של זהב הרי הוא בתורת הלואת דינר זהב, ולא כהריטב"א].

7. א. כתב בתוספות רי"ד, שלכך נקטה המשנה באופן זה, כדי להשיענו חידוש, שאף על פי שהטעה את השליח נמי מקודשת היא, שאינה דומה טעות השליח, לטעות האשה עצמה.

ובתוספות הרא"ש כתב, שכל המשנה מדברת ב"נמצא" אגב עני ונמצא עשיר, לפי שאין הדבר ניכר, וראה עוד שם.

ב. בהמשך הסוגיא וברש"י נראה, שודאי נחלק רבי שמעון על תנא קמא בעל מנת שאני עני ונמצא עשיר, שלדעת רבי שמעון היא מקודשת; ומה שביארה הגמרא כאן שהם

מפני שיש חילוק בזמן הכתוב בגט בין גט מקושר לגט פשוט, כי בגט מקושר כותבים את השנה שלאחרי הזמן שנחתם הגט.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: שלח הבעל שליח לעשות לו גט, יעשה השליח **הכל כמנהג המדינה**, שאם מנהגם לעשות מקושר, יעשנו מקושר; ואם מנהגם בגט פשוט, יעשנו גט פשוט.

והוינן בה: וכי אטו **תנא קמא** [כלומר: תנאי קמאי, דהיינו תנא קמא ורבי חנינא בן גמליאל] **לית ליה** שיעשה השליח **כמנהג המדינה**? והרי לא בזה הוא שנחלק, אלא בדבר אחר?! (3)

ואמר רב אשי: ודאי מחלוקת אחרת יש כאן בין תנאי קמאי לרבן שמעון בן גמליאל, בענין שליחות, (4) ומיהו: אם שלחו הבעל לעשות לו גט בסתם, כי אז:

באתרא דנהיגי בפשוט [מקום שמנהגם לעשות גט פשוט], **ועבד ליה** השליח גט מקושר, **אי נמי באתרא דנהיגי במקושר** [או שהוא מקום שמנהגם במקושר], **ועבד ליה** השליח גט פשוט, באופנים אלו כולי עלמא — בין תנאי קמאי ובין רבן שמעון בן גמליאל — **לא פליגי דודאי קפידא**.

כי פליגי: באתרא דנהיגי בין בפשוט בין במקושר, ואולם הבעל **אמר ליה** לשליח בהדיא: **עביד לי גט פשוט**, ואזל השליח **ועבד ליה מקושר**; ובאופן זה הוא שנחלקו תנאי קמאי ורבן שמעון בן גמליאל:

שטרות "שטר מקושר" ו"שטר פשוט", ועושה איזה מהן שירצה.

וכיצד הוא מעשהו:

מניח שורה אחת חלקה, וכותב בשורה שלאחריה, ושוב מניח שורה חלקה, וכותב בשורה שלאחריה, וכך עד שלש או ארבע שורות, וכופל את השורה הראשונה החלקה על השורה הכתובה, ותופר, וחוזר וכופל את השורה השנייה החלקה על השורה הכתובה, ותופר, וכל תפירה ותפירה קרויה קשר; והעדים חותמים מבחוץ על הכפלים בין קשר לקשר, ומספר העדים כמספר הקשרים, ולא פחות משלשה קשרים ועדים.

גט פשוט: עדיי חותמים **מתוכו** בסוף טופס השטר, וגט **מקושר:** עדיי **מאחוריו** על הכפלים בין קשר לקשר.

גט [או שטר חוב] **פשוט, שכתבו עדיי מאחוריו**, וגט **מקושר, שכתבו עדיי מתוכו**, הרי **שניהם פסולים**, כיון שלא נעשו כתיקון חכמים.

רבי חנינא בן גמליאל אומר:

מקושר שכתבו עדיי מתוכו, כשר, מפני **שיכול לעשותו פשוט**, כלומר: אם הניח שורות חלקות כדרך גט מקושר, וחתמו העדים מתוכו בסוף השטר, אין הוא נפסל בכך, מפני שיכול הוא שלא לתופרו, (2) ואף שיש בו שורות חלקות אין בכך כלום; אבל חכמים סוברים, שאין יכול לעשותו פשוט,

2. או אפילו אם כבר תפרו, יכול הוא לפרום את התפירות, רשב"ם.

3. נתבאר על פי רש"י.

4. כעין "חסורי מיחסרא והכי קתני".

מר — תנאי קמאי — סבר: קפידא הוא שמקפיד הבעל, ונתכוין שיעשה דוקא גט פשוט.

ומר — רבן שמעון בן גמליאל — סבר: אין הבעל מקפיד שיעשה דוקא גט פשוט, אלא מראה מקום הוא לו, שאם ירצה אינו צריך לטרוח לעשות גט מקושר, אך אם ירצה לטרוח ולעשות גט מקושר אינו מקפיד.

הרי למדנו, שאף רבן שמעון בן גמליאל סובר כרבי שמעון ד"מראה מקום הוא לו"; וממשיכה הגמרא לפרש היכן מצינו שאף רבי אלעזר סובר כן.

רבי אלעזר שהוא סובר "מראה מקום הוא לו", הוא מהא דתנן:

האשה שאמרה לשלוחה: "צא והתקבל לי את גיטי ממקום פלוני", והלך וקיבל לה את גיטה ממקום אחר, הרי הגט פסול, כלומר: אין הגירושין חלין, שאין הוא שלוחה לקבל גט במקום זה.

ורבי אלעזר מכשיר; אלמא קסבר רבי אלעזר — מראה מקום היא לו.

אמר עולא:

מחלוקת שנחלקו חכמים ורבי שמעון במשנתנו אם בטעות לשבח הרי היא

מקודשת, היינו דוקא בשבח ממון, וכגון שאמר לה: "על מנת שאני עני, ונמצא עשיר" —

אבל כשהטעה בשבח יוחסין, שבח של חשיבות, וכגון: "על מנת שאני לוי" ונמצא כהן, דברי הכל — ואפילו לרבי שמעון — אינה מקודשת.⁽⁵⁾

מאי טעמא?

משום דלא ניחא לה שיהא הוא חשוב, כי הוא מתגאה עליה, וכמו שנהוג בפני הנשים למשול משל בזה: "מסאנא דרב מכרעאי לא בעינא [נעל גדולה מרגלי איני רוצה]".

תניא נמי הכי: מודה רבי שמעון — שנחלק במשנתנו ב"על מנת שאני עני" ונמצא עשיר, שהיא מקודשת משום שהטעה לשבח — שאם הטעה לשבח יוחסים, שבח של חשיבות, וכגון שאמר לה: "על מנת שאני לוי" ונמצא שהוא כהן, שהיא אינה מקודשת.

אמר רב אשי: מתניתין דידן נמי דיקא שמודה רבי שמעון בשבח יוחסים, דהא קתני במשנה הבאה:

האומר לאשה: "התקדשי לי על מנת שאני כהן", ונמצא לוי; או שאמר לה: "התקדשי לי על מנת שאני לוי", ונמצא כהן —

עיקר הדין האמור במשנה, וכן נראה מכל הסוגיא; אלא שבתוספות ר"י הזקן פירש: אבל בשבח יוחסין, שאמרה לשלוחה וכו', וצריך ביאור למה הוצרך לזה.

5. "שבח ממון" ו"שבח יוחסין" נתבאר על פי רש"י, ראה לשונו כאן ולשונו בד"ה אלא פליג ברישא; ואף שבגמרא לעיל נתפרש שרבי שמעון עוסק בהטעיית שליח, היינו דוקא ביין ודבש ודינו כסף וזהב, אבל גבי עני ועשיר נחלק על

רבי שמעון ברישא, והוא הדין לסיפא; ואל תדייק שמודה רבי שמעון בשבח יוחסין.

ומקשינן על הדחייה: הכי השתא?! וכי הראיה דומה לנידון?!

התם — גבי בת ושפחה מגודלת — הרי אידי ואידי [הן] השנוי ברישא בעני ועשיר, והן הטעייה לשבח בבת ושפחה] הטעייה דשבח ממזון, ולפיכך יש לומר: פליג רבי שמעון ברישא והוא הדין בסיפא, שהכל ענין אחד, ולא הוצרך מסדר המשנה להזכיר שנחלק רבי שמעון גם בזה.

אבל **הכא** — גבי ממזר ונמצא נתין — דשבח יוחסיה הוא ולא נזכר מזה ברישא דמשנתנו, אם איתא דפליג, נתני [אם חלוק רבי שמעון שבהטעייה לשבח היא מקודשת, היה לו לתאם להזכיר זאת], ובהכרח מדוייק אף ממשנתנו, שמודה רבי שמעון שבהטעיית שבח יוחסין אינה מקודשת.

איבעית אימא ליישב את קושייתו של מר בר רב אשי מבת ושפחה:

הכא — גבי בת ושפחה מגודלת — נמי שבח יוחסיה הוא, ואכן מודה בה רבי שמעון, ושוב לא תוכיח שפליג ברישא והוא הדין לסיפא, ומשום:

דמי סברת מאי "מגודלת" גדולה ממש [וכי סבור אתה שפירוש "מגודלת" היינו גדולה]?!?

או שאמר לה: "התקדשי לי על מנת שאני נתין" (6) שפסול מדרבנן לבוא בקהל, (7) ונמצא ממזר שפסולו מדאורייתא; "או שאמר לה: התקדשי לי על מנת שאני ממזר", ונמצא נתין שהוא מיוחס יותר מן הממזר, הרי זו אינה מקודשת.

והרי לא פליג רבי שמעון שם לומר שהיא מקודשת כשהטעה לשבח, הרי שבטעות לשבח יוחסין מודה רבי שמעון.

מתקיף לה מר בר רב אשי:

אלא — לדברך שאתה מדייק ממה שלא נזכר במשנה שם שרבי שמעון חולק, שאכן מודה הוא — הא דקתני באותה משנה: האומר לאשה: "הרי את מקודשת לי על מנת שיש לי בת או שפחה מגודלת [גדולה וראויה לשמשני]", ואין לו; או שקידשה על מנת שאין לו בת או שפחה מגודלת, ויש לו, הרי זו אינה מקודשת —

דשבח ממזון הוא ולא שבח יוחסין — הכי נמי דלא פליג, [וכי אטו תאמר, שאף בזה לא נחלק רבי שמעון שבהטעייה לשבח היא מקודשת]?! והרי היות ושבח ממזון הוא, בודאי נחלק.

אלא בהכרח צריך אתה לומר, דפליג רבי שמעון ברישא [במשנתנו], והוא הדין לסיפא [במשנה דלקמן], ואף שלא נזכר כן במשנה שם.

הכא נמי גבי שבח יוחסין, יש לומר דפליג

6. שלא יבואו בקהל.
7. על פי "המקנה" ורש"ש.

6. מן הגבעונים שנתגירו בימי דוד, ונתנם דוד לחוטבי עצים ושואבי מים לישראל, וגזר עליהם

ותמהינן: וכי אטו יתרגם אפילו מדעתיה
[תרגום משלן]?! (10)

והתניא: רבי יהודה אומר:

המתרגם פסוק כצורתו, שבא לחסר תוספת
התרגום שלנו, לומר: לא אתרגם את הפסוק
הזה אלא כצורתו, הרי זה בדאי שאין זה
תרגום הכתוב! (11)

והמוסיף עליו, שבא לומר: הואיל וניתן
רשות להוסיף, אוסיף גם אני בכל מקום
שארצה, הרי זה מחרף ומגדף, מבזה את
המקום שמשנה את דבריו. (12)

ואם כן האיך יתרגם מדעתו?!

לא כן הוא, אלא מאי "מגודלת": גדלת
[חשובה], ומודה בזה רבי שמעון, משום
דאמרה היא [האשה] כשהטעה אותה והביא
עמו בת או שפחה גדלת, שמתוך חשיבותה
מצויה היא לספר עם שכנותיה: "לא ניחא לי
דשקלה מילי מינאי, ואזלא נדיא קמי
שיבבותיי [איני רוצה שתשמע את הנעשה
בביתי, ותלך לספר את הדברים לשכנותיי],
ותעשני ללעג וקלס".

תנו רבנן:

האומר לאשה: "התקדשי לי על מנת שאני
קריינא [שאני קורא], (8) כיון שקרא שלשה
פסוקים בבית הכנסת, הרי זו מקודשת.

רבי יהודה אומר: עד שיקרא (9) ויתרגם
אותם.

10. לפי מה שכתב המאירי [הובא בהערה לעיל]
שרבי יהודה בא ללמד שצריך הבנה, ניחא מה
שעלה על דעת הגמרא שיתרגם מדעתו, כי אם
אומר הוא את התרגום של אונקלוס כלשונו, אין
זה מורה על הבנה.

11. וכגון [שמות כג ב]: "ולא תענה על רב
[בחיריק]", שאונקלוס תרגם: "לא תתמנע
מלאלפא מה דבעינך על דינא", והוא יתרגם:
"לא תסהיד על דינא" [רש"י ותור"י הזקן]:
וכגון [דברים טז ב]: "וזבחת פסח לה' אלהיך
צאן ובקר", שמשמעו שאף קרבן הפסח בא מן
הבקר, ואינו כן שעל שלמי שמחה הוא חזור,
וכמו שתרגם אונקלוס: "ונכסת קודשיה מן
תוריה", מאירי.

12. א. ואונקלוס כשהוסיף, לא מדעתו הוסיף,
שתרגום אונקלוס ניתן מסיני, רש"י.
ב. המאירי פירש: כגון: [בראשית א] "ויאמר
אלהים יהי אור" ויתרגם "ואמרו מלאכיא דה";

8. טור; והרמב"ם [אישות ח ד] פירש: "יודע
לקרות"; והמאירי כתב: "על מנת שאני קורא,
או על מנת שאני יודע לקרות".

9. קיימא לן כרבי יהודה, ונחלקו בזה הרמב"ם
[אישות ח ד] והטור [בסימן לח, וכפי שפירש
הדרישה בסימן לח], לדעת הרמב"ם צריך לרבי
יהודה שיקרא כל התורה ויתרגם, ולדעת הטור
לא בא רבי יהודה להוסיף אלא את התרגום, ודי
בשלשה פסוקים, [וסתימת רש"י משמע כהטור,
וביותר משמע כן מלשונו בד"ה והני מילי,
שהזכיר שלשה פסוקים], וראה שולחן ערוך
ורמ"א סימן לח סעיף כה.

וראה עוד ברמב"ם וטור שם שלא הזכירו
"בית הכנסת", וראה במאירי שכתב: "אין
אומרים כל שידוע לקרות שלשה פסוקים בבית
הכנסת, רצה לומר בלא הבנה, אלא עד שידע
לקרות ולתרגם"; וראה היטב לשון השולחן
ערוך והרמ"א שם.

רבי יהודה אומר: מדרש המקראות, כגון ספרא וספרי שהן הלכות של מדרשי המקראות.

ואם כן, הניחא לחזקיה, שדבריו כדברי רבי מאיר; אבל רבי יוחנן תיקשי: שהרי "שונה" משמע לשון משנה, ואין מי שיאמר ש"משנה" היא התורה!?

ומשנינן: מאי "תורה" שאמר רבי יוחנן: מט-ב מדרש תורה, ודעתו כדעת רבי יהודה, שזו היא משנה.

והני מילי דאמר לה: "התקדשי לי על מנת שאני תנינא [יודע לשנות]", אבל אמר לה: "התקדשי לי על מנת שתנא אנא [אני תנאה], אינה מקודשת עד דתני הילכתא ספרא וספרי ותוספתא.

האומר לאשה: "התקדשי לי על מנת שאני תלמיד", אין אומרים שלא תהא מקודשת עד שיהא כשמעון בן עזאי, וכשמעון בן זומא, תלמידים היו ובחורים, ולא באו לכלל סמיכה, ולא היו בימיהם כמותם בתורה!

אלא כל ששואלין אותן בכל מקום, כלומר: באחד מן המקומות דבר אחד בלימודו,

אלא מאי "תרגום", כלומר: באיזה תרגום הדברים אמורים: בתרגום דידן [תרגום שלנן] הוא תרגומו של אונקלוס.

והני מילי שדי לו בשלשה פסוקים, אלא בכגון דאמר לה: "התקדשי לי על מנת שאני קריינא".

אבל אמר לה: "התקדשי לי על מנת שקרא אנא [אני קראה]",⁽¹³⁾ אינה מקודשת עד דקרי אורייתא נביאי וכתובי בדיוקא, צריך שיהא יודע לקרות את כל התורה נביאים וכתובים בדקדוק יפה.⁽¹⁴⁾

האומר לאשה: "התקדשי לי על מנת שאני שונה [יודע לשנות]",⁽¹⁵⁾ נחלקו בזה אמוראים:

חזקיה אומר: עד שיהא יודע לשנות הלכות, היינו הלכות למשה מסיני.

ורבי יוחנן אומר: תורה.

מיתבי מהא דתניא:

איזו היא "משנה"?

רבי מאיר אומר: הלכות למשה מסיני.

המקום למלאכים, אלא כמו שתרגם אונקלוס: "וחזו ית יקר אלהא דישראל" ולזה הסכים הריטב"א יותר מלפירוש רש"י.

13. רמב"ם, טור ושולחן ערוך.

14. וכל שכן שצריך לתרגם את התורה בתרגומו של אונקלוס, חלקת מחוקק סימן לח סקל"ט, והביאו גם ה"בית שמואל".

15. רמב"ם, טור ושולחן ערוך.

ואף במתרגם כצורתו לפעמים מחרף ומגדף, כגון [שמות כד י]: "ויראו את אלהי ישראל" שיתרגם בלא שום תוספת.

והריטב"א בשם ר"ח פירש הן את "המתרגם פסוק כצורתו", והן את המוסיף עליו" על הפסוק: "ויראו את אלהי ישראל", שהמתרגם אותו כצורתו "וחזו ית אלהא דישראל", הרי הוא בדאי, דהא כתיב: "כי לא יראני האדם וחי", והמוסיף עליו שמתרגם "וחזו ית מלאכיא דאלהא דישראל" מחרף ומגדף, שנותן כבוד